

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.07.2010, sp. zn. 21 Cdo 1520/2009, ECLI:CZ:NS:2010:21.CDO.1520.2009.1

Číslo: 67/2011

Právní věta: V usnesení, kterým soud vyhověl žalobě zástavního věřitele a nařídí soudní prodej zástavy (§ 200z o.s.ř.), soud rozhodne též o povinnosti zástavního dlužníka k náhradě nákladů řízení; přizná-li zástavnímu věřiteli náhradu nákladů řízení, nestanoví (nemusí stanovit) zástavnímu dlužníku lhůtu k jejich zaplacení. Přiznané náhrady nákladů řízení o soudní prodej zástavy se zástavní věřitel může ve výkonu rozhodnutí nebo exekuci domáhat jen z výtěžku zpeněžení zástavy, dosaženého jejím prodejem; nařízení a provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) k uspokojení náhrady těchto nákladů řízení z jiného majetku povinného je nepřipustné.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.07.2010

Spisová značka: 21 Cdo 1520/2009

Číslo rozhodnutí: 67

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Náklady řízení, Zástavní právo

Předpisy: § 121 odst. 3 obč. zák.

§ 151 odst. 1 obč. zák.

§ 152 obč. zák.

§ 155 odst. 1 obč. zák.

§ 200y odst. 1 o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

§ 200z odst. 1 o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

§ 200za o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

§ 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

§ 243b odst. 3 věta první o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Zástavní věřitelka se žalobou podanou dne 21. 11. 2007 u Okresního soudu v České Lípě domáhala, aby soud nařídil ve prospěch její pohledávky z úvěru za P. Ž. a zástavní dlužníci ve výši 1 517 264,18 Kč s „úroky řádnými“ ve výši 5,83 % p. a. z částky 1 300 000 Kč ode dne 17. 11. 2007, s úroky z prodlení ve výši 19,17 % p. a. z částky 1 300 000 Kč ode dne 17. 11. 2007 do zaplacení a s úroky z prodlení ve výši 25 % p. a. z částky 106 032,82 Kč ode dne 17. 11. 2007 do zaplacení prodej zástavy, a to „objektu bydlení čp. 50 na pozemku parc. č. st. 148, pozemku parc. č. st. 148 – zastavěná plocha nádvoří, pozemku parc. č. 188/1 – zahrada, pozemku parc. č. 3512/24 – ostatní plocha a pozemku

3783/45 a 46 – vodní plocha, vše zapsáno v katastru nemovitostí, vedeném Katastrálním úřadem pro Liberecký kraj, katastrální pracoviště Č. L., na listu vlastnictví č. 356, obec C., k. ú. C.“. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že podle smlouvy o úvěru ze dne 30. 6. 2003 poskytla P. Ž. a zástavní dlužníci úvěr v celkové výši 1 300 000 Kč a že tato pohledávka byla zajištěna zástavním právem, zřízeným na předmětných nemovitostech podle zástavní smlouvy ze dne 30. 6. 2003. Protože se dlužníci dostali se splácením úvěru do prodlení, vyzvala je zástavní věřitelka dopisem ze dne 18. 9. 2007 k „okamžitému splacení celé úvěrové pohledávky“; pohledávka však nebyla uhrazena, a proto se zástavní věřitelka domáhá jejího uspokojení ze zástavy.

O k r e s n í s o u d v České Lípě usnesením ze dne 19. 2. 2008 žalobě vyhověl a rozhodl, že zástavní dlužnice je povinna zaplatit zástavní věřitelce na náhradě nákladů řízení 4300 Kč do 15 dnů od právní moci tohoto usnesení. Dospěl k závěru, že pro nařízení prodeje zástavy byly splněny předpoklady uvedené v ustanovení § 200z odst.1 o. s. ř., neboť bylo „prokázáno“, že zástavní věřitelka má pohledávku zajištěnou zástavním právem k předmětným nemovitostem, jejichž vlastníkem je zástavní dlužnice, a že „případnou obranu proti prodeji zastavených nemovitostí“ zástavní dlužnice „musí uplatnit až ve vykonávacím řízení“. Náhradu nákladů řízení soud prvního stupně přiznal zástavní věřitelce s poukazem na ustanovení § 143 odst.1 (správně § 142 odst.1) o. s. ř.

K odvolání zástavní dlužnice K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci usnesením ze dne 10. 12. 2008 usnesení soudu prvního stupně potvrdil ve výroku o nařízení prodeje zástavy „s upřesněním, že objekt bydlení čp. 50 v obci C. je na st. p. č. 148“, a změnil ve výroku o náhradě nákladů řízení tak, že se „o nákladech řízení u okresního soudu nerozhoduje“. Shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že byly splněny všechny předpoklady pro nařízení soudního prodeje zástavy podle ustanovení § 200z o. s. ř., neboť zástavní věřitelka doložila zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě a to, že vlastníkem zástavy je zástavní dlužnice; odvolací soud současně „opravil nepřesnou formulaci v označení budovy k bydlení čp. 50 v obci C. tak, aby bylo zřejmé, že uvedená budova stojí na pozemku parc. č. st. 148“. Při rozhodování o náhradě nákladů řízení odvolací soud přihlédl k nálezu Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. II ÚS 114/06, podle něhož „je porušením práva na spravedlivý proces (čl. 36 Listiny základních práv a svobod) a principu rovnosti účastníků řízení (čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), pokud je v řízení o soudním prodeji zástavy (§ 200y až 200za o. s. ř.) současně s vyhovujícím výrokem o nařízení prodeje zástavy rozhodnuto i o nákladech řízení“, neboť o náhradě nákladů řízení má být v takovém případě rozhodnuto „v rámci vykonávacího řízení, tedy poté, co bude postaveno najisto, zda bylo v řízení o soudním prodeji zástavy rozhodnuto po právu“, a dospěl k závěru, že o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů nemá být v tomto řízení rozhodováno; ve vztahu k náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně proto změnil napadené usnesení tak, že se „o nákladech řízení u okresního soudu nerozhoduje“.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu ve výroku, kterým bylo změněno usnesení soudu prvního stupně tak, že se „o nákladech řízení u okresního soudu nerozhoduje“, podala zástavní věřitelka dovolání. Namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu, i když vychází z právního názoru Ústavního soudu, spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Zdůrazňuje, že s požadavkem na nařízení soudního prodeje zástavy byla u soudů úspěšná a že má proto ve smyslu ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř. právo na náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění svého práva, a dovozuje, že soud prvního stupně v souladu s ustanovením § 151 odst. 1 o. s. ř. jí přiznal náhradu nákladů řízení v rozhodnutí, jímž se řízení u něho končí. Vykonatelné usnesení o nařízení prodeje zástavy je exekučním titulem, na jehož základě se zástavní věřitel může domáhat svého práva „buď v řízení vykonávacím nebo exekučním, nebo ho může použít jako titul pro provedení veřejné dražby nedobrovolné podle zákona č. 26/2000 Sb.“; neobsahuje-li exekuční titul „povinnost k náhradě nákladů řízení, jež jeho vydání předcházelo“, nemůže se zástavní věřitel těchto nákladů domáhat,

neboť „žádné z ustanovení o výkonu rozhodnutí“ nedává „možnost, aby soud provádějící výkon rozhodnutí nebo exekuci rozhodoval v tomto vykonávacím či exekučním řízení o náhradě nákladů řízení nalézacího. Podle názoru dovolatelky „s těmito důsledky plynoucími pro zástavního věřitele Ústavní soud při formulování svého právního názoru nepočítal“, navíc „zjevně vycházel z předpokladu, že vždy po rozhodnutí o soudním prodeji zástavy bude následovat jen exekuce nebo výkon rozhodnutí“, a „otázkou tedy zůstává, zda je při respektování jeho právního názoru zaručeno právo na spravedlivý proces zástavnímu věřiteli“. Zástavní věřitelka dále poukazuje na rozdílnou rozhodovací praxi soudů a navrhuje, aby dovolací soud zrušil usnesení odvolacího soudu v napadeném výroku a aby věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 30. 6. 2009, neboť dovoláním je napadeno usnesení odvolacího soudu, které bylo vydáno před 1. 7. 2009 (srov. Čl. II bod 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů a další související zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti usnesení odvolacího soudu o věci samé jsou obsaženy v ustanovení § 237 o. s. ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř.], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.]; to neplatí ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20 000 Kč a v obchodních věcech 50 000 Kč, přičemž se nepřihlíží k příslušenství pohledávky [§ 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř.], ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení [§ 237 odst. 2 písm. b) o. s. ř.], a ve věcech mezinárodních únosů dětí podle mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu, nebo podle přímo použitelného předpisu Evropských společenství [§ 237 odst. 2 písm. c) o. s. ř.].

Ze znění ustanovení § 237 o. s. ř. vyplývá, že dovolání proti rozsudku a usnesení odvolacího soudu je přípustné, jen jestliže jim bylo potvrzeno nebo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé. Pojem „věc sama“ je v právní teorii i v soudní praxi vykládán jednotně jako věc, která je tím předmětem, pro něž se řízení vede; v řízení o soudním prodeji zástavy, které nemá povahu sporu, které nelze považovat ani za řízení nalézací, ani za řízení vykonávací (exekuční) a které představuje zvláštní typ řízení (z pohledu ustanovení § 2 o. s. ř. jde o „jinou právní věc“), jehož smyslem je dosáhnout zpeněžení zástavy a tím získat výtěžek, z něhož se může (by se mohl) uspokojit zástavní věřitel, je za „věc samu“ pokládán nárok uplatněný žalobou (§ 79 odst. 1 o. s. ř.), jímž je nárok zástavního věřitele na uspokojení zajištěné pohledávky a jejího příslušenství ze zástavy (§ 200y odst.

1 o. s. ř.).

Příslušenstvím pohledávky jsou, jak vyplývá z ustanovení § 121 odst. 3 obč. zák., rovněž náklady spojené s jejím uplatněním, mezi něž patří (jak je v právní teorii a soudní praxi nepochybné) též pravomocně přiznaná náhrada nákladů soudního řízení. I když rozhodnutí o náhradě nákladů řízení je podle ustálené judikatury soudů rozhodnutím o vedlejší plnění (jde o rozhodnutí výlučně procesní povahy), které věcně neřeší práva a povinnosti účastníků uplatněná žalobou a není tedy rozhodnutím o věci samé, platí to samozřejmě jen při posouzení otázky, zda účastníku občanského soudního řízení, kterému přísluší náhrada nákladů soudního řízení (jako příslušenství jím vymáhané pohledávky), v souladu se zákonem byla (měla být) v konkrétním případě přiznána náhrada nákladů řízení a v jaké výši. Zkoumá-li však soud otázku (jako tomu bylo v projednávané věci), zda účastník občanského soudního řízení vůbec má (může mít) právo na náhradu nákladů soudního řízení (bez ohledu na to, že měl ve věci úspěch nebo že mu jinak podle ustanovení § 142 až 148 o. s. ř. náleží náhrada nákladů řízení) a tedy zda mu přísluší toto příslušenství pohledávky, je třeba právo věřitele (zástavního věřitele) na náhradu nákladů soudního řízení pokládat především za nárok na příslušenství pohledávky a tedy za nárok uplatněný žalobou.

Nejvyšší soud z uvedených důvodů dospěl k závěru, že v řízení o soudním prodeji zástavy je „věcí samou“ nárok zástavního věřitele na uspokojení ze zástavy nejen u zajištěné pohledávky, ale také u jejího příslušenství; to platí rovněž pro posouzení otázky, zda věřiteli náleží jako příslušenství jeho pohledávky také náhrada nákladů soudního řízení. Vzhledem k tomu, že odvolací soud ve svém usnesení v dovoláním napadeném výroku změnil usnesení soudu prvního stupně ve věci samé, je dovolání zástavní věřitelky přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve výroku, jímž bylo vysloveno, že „se o nákladech řízení u okresního soudu nerozhoduje“, ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Zástavní právo je definováno jako právní institut, který slouží k zajištění pohledávky pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy (srov. § 152 obč. zák.); zástavní právo se vztahuje i na příslušenství této pohledávky (srov. § 155 odst. 1, větu druhou, obč. zák.). Není-li pohledávka zajištěná zástavním právem včas splněna nebo byla-li splněna po své splatnosti jen částečně anebo nebylo-li splněno příslušenství pohledávky, má zástavní věřitel právo na uspokojení své pohledávky (zbytku pohledávky nebo příslušenství) z výtěžku zpeněžení zástavy (srov. § 165 odst. 1 obč. zák.). Zástavu lze zpeněžit na návrh zástavního věřitele buď ve veřejné dražbě nebo soudním prodejem zástavy (srov. § 165a odst. 1 obč. zák.).

Příslušenstvím pohledávky jsou kromě úroků, úroků z prodlení a poplatku z prodlení též náklady spojené s jejím uplatněním (§ 121 odst. 3 obč. zák.); do nákladů spojených s uplatněním pohledávky patří také náhrada nákladů soudního řízení, přiznaná věřiteli pravomocným rozhodnutím soudu. Náhrada nákladů řízení má svůj základ v procesním právu a podle ustálené judikatury soudů vzniká jen tehdy, bylo-li právo (nárok) na náhradu nákladů soudního řízení přiznáno pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu (rozhodnutí soudu má v tomto směru konstitutivní povahu – srov. též právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. [29 Cdo 238/2007](#), který byl uveřejněn pod č. 92 v časopise Soudní judikatura, ročník 2008).

Soudní prodej zástavy se uskutečňuje ve dvou fázích. V první fázi jde o řízení o soudním prodeji zástavy, které je zahájeno podáním žaloby, jíž se zástavní věřitel domáhá nařízení soudního prodeje zástavy (§ 200y odst. 1 o. s. ř.), a které končí usnesením soudu, jímž bylo o této žalobě rozhodnuto (§ 200za o. s. ř.); v tomto usnesení, kterým se řízení u soudu (soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu) končí, soud vždy rozhodne o povinnosti k náhradě nákladů řízení (§ 151 odst. 1 o. s. ř.).

Nařídí-li soud usnesením prodej zástavy, přechází soudní prodej zástavy do druhé fáze, podá-li zástavní věřitel návrh na nařízení výkonu rozhodnutí (návrh na nařízení exekuce) prodejem zástavy, označené v tomto usnesení. Soud smí vyhovět tomuto návrhu, jen jestliže usnesení o nařízení prodeje zástavy obsahuje označení oprávněné a povinné osoby, zástavy a výši zajištěné pohledávky a jejího příslušenství (srov. § 261a odst. 4 o. s. ř. a § 40 odst. 4 exekučního řádu); je-li prodávanou zástavou nemovitá věc, užijí se na výkon rozhodnutí prodejem této zástavy ustanovení o výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí, nestanoví-li zákon jinak (srov. § 338a odst. 1 o. s. ř. a § 69 exekučního řádu).

V řízení o soudním prodeji zástavy jako první fázi soudního prodeje zástavy soud zkoumá pouze to, zda zástavní věřitel doložil zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě, jejíž prodej navrhuje, a kdo je zástavním dlužníkem. Jiné (další) skutečnosti nejsou – jak vyplývá z ustanovení § 200z odst. 1 o. s. ř. – v tomto řízení významné. Uvedené rozhodné skutečnosti současně nemusí být v řízení o soudním prodeji zástavy prokázány (postaveny najisto); pro nařízení prodeje zástavy postačuje, budou-li listinami nebo jinými důkazy osvědčeny, tedy jeví-li se z předložených listin nebo jiných důkazů alespoň jako pravděpodobné. Doloží-li zástavní věřitel uvedené skutečnosti listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány nebo veřejnými listinami notáře, může soud prvního stupně rozhodnout o nařízení prodeje zástavy bez jednání, tedy bez slyšení zástavního dlužníka, a s tím, že žalobu doručí zástavnímu dlužníku až spolu s usnesením o nařízení prodeje zástavy (srov. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 12. 2003, sp. zn. [23 Co 672/2003](#), které bylo uveřejněno pod č. 89 v časopise Soudní judikatura, ročník 2004). To, že v řízení o soudním prodeji zástavy soud zkoumá jen skutečnosti uvedené v ustanovení § 200z odst. 1 o. s. ř. a že pro nařízení prodeje zástavy postačuje jen jejich osvědčení, samozřejmě neznamená, že by při soudním prodeji zástavy nemohly být uplatněny jiné (další) skutečnosti nebo že by jejich osvědčení nemohlo být zpochybněno. Nemůže k tomu ovšem důvodně dojít v řízení o soudním prodeji zástavy, ale až ve druhé fázi soudního prodeje zástavy, tedy v rámci řízení o výkon rozhodnutí (exekučního řízení) prodejem zástavy (bude-li návrh na nařízení tohoto výkonu rozhodnutí zástavním věřitelem podán), a to zejména prostřednictvím návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce (srov. například § 268 odst. 3 o. s. ř. a § 55 exekutorského řádu) nebo vylučovací (excindační) žaloby podané po nařízení výkonu rozhodnutí podle ustanovení § 267 o. s. ř. (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. [21 Cdo 1467/2004](#), které bylo uveřejněno pod č. 37 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2005).

Předmětem druhé fáze soudního prodeje zástavy je zpeněžení zástavy (označené ve vykonatelném usnesení o nařízení prodeje zástavy) za účelem dosažení výtěžku, který slouží (bude použit) k uspokojení zajištěné pohledávky a jejího příslušenství. Z uvedeného současně vyplývá, že v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení) smí být nařízen jen prodej té zástavy, o níž to stanoví k výkonu navržené vykonatelné usnesení o nařízení prodeje zástavy, že zajištěná pohledávka a její příslušenství mohou být v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení) uspokojovány jen z výtěžku zpeněžení zástavy, označené ve vykonatelném usnesení o nařízení prodeje zástavy, a že je nepřípustné, aby na základě vykonatelného usnesení o nařízení prodeje zástavy bylo k uspokojení zajištěné pohledávky v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení) použito něco jiného než zástava, jejíž prodej soud rozhodl nařídit v první fázi soudního prodeje zástavy.

Do druhé fáze přechází soudní prodej zástavy samozřejmě jen tehdy, byl-li zástavním věřitelem podán podle usnesení o nařízení soudního prodeje zástavy návrh na nařízení výkonu rozhodnutí nebo návrh na nařízení exekuce. V případě, že v mezidobí (po usnesení soudu o nařízení soudního prodeje zástavy) zástavní právo zaniklo, neboť zajištěná pohledávka s příslušenstvím byla splněna nebo z jiného zákonem stanoveného důvodu zanikla, nemá zástavní věřitel důvod (motiv) nadále se domáhat prodeje zástavy; kdyby tak přesto učinil, musel by být výkon rozhodnutí (exekuce) i bez návrhu zastaven.

Náhrada nákladů soudního řízení, přiznaná zástavnímu věřiteli (jako účastníku řízení o soudním

prodeji zástavy) pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu, je – jak uvedeno výše – příslušenstvím zajištěné pohledávky, a proto i ohledně ní platí, že může být ve výkonu rozhodnutí (v exekuci) uspokojena jen z výtěžku zpeněžení zástavy, označené ve vykonatelném usnesení o nařízení prodeje zástavy (jímž byla přisouzena), a že je nepřípustné, aby zdrojem jejího uhrazení bylo něco jiného než tato zástava. Uvedené má svůj dopad též do řízení o soudním prodeji zástavy jako první fáze soudního prodeje zástavy; nařídí-li soud svým usnesením prodej zástavy, přizná (podle hledisek uvedených v ustanovení § 142 a násl. o. s. ř.) zástavnímu věřiteli též náhradu nákladů řízení, aniž by zástavnímu dlužníku stanovil (musel stanovit) lhůtu k plnění, a současně vyjádří, že přiznaná náhrada nákladů řízení může být cestou výkonu rozhodnutí (exekuce) uspokojena – obdobně jako jistina zajištěné pohledávky a její ostatní příslušenství – jen z výtěžku prodeje označené zástavy. Kdyby – v rozporu s výše uvedeným – soud přesto stanovil v usnesení o nařízení soudního prodeje zástavy k zaplacení náhrady nákladů přiznané zástavnímu věřiteli lhůtu k plnění nebo kdyby nevyjádřil přípustnost uspokojení jen z výtěžku zpeněžení zástavy, nic to nemění na tom, že přisouzená náhrada může být – jak vyplývá z povahy tohoto práva – nuceně (v řízení o výkon rozhodnutí nebo v exekučním řízení) uhrazena výlučně ze zástavy.

Přizná-li soud zástavnímu věřiteli v usnesení o nařízení soudního prodeje zástavy náhradu nákladů řízení, nemůže být zástavní dlužník poškozen tím, že soud v řízení o soudním prodeji zástavy zkoumá pouze okolnosti uvedené v ustanovení § 200z odst. 1 o. s. ř. a že vlastní obrana proti prodeji zástavy je přípustná až ve druhé fázi soudního prodeje zástavy. Uplatní-li zástavní dlužník důvodně obranu proti prodeji zástavy a bude-li proto výkon rozhodnutí zastaven (exekuce zastavena), nemůže být dále výkon rozhodnutí prováděn (exekuce provedena) ani pro vymožení náhrady nákladů řízení, přiznaných zástavnímu věřiteli v usnesení o nařízení prodeje zástavy; náklady, které by vznikly při soudním prodeji dražby zástavnímu dlužníku, mu soud přizná, budou-li splněny předpoklady uvedené v ustanovení § 271 o. s. ř. (§ 89 exekučního řádu), a to včetně všech jím (opravdu) účelně vynaložených nákladů v první fázi soudního prodeje zástavy.

Závěru o tom, že by o náhradě nákladů, vzniklých zástavnímu věřiteli v řízení o soudním prodeji zástavy jako první fázi soudního prodeje zástavy, mohlo být rozhodováno až v druhé fázi soudního prodeje téže zástavy, nepochybně brání ustanovení § 151 odst.1 o. s. ř. I když se soudní prodej zástavy uskutečňuje ve dvou fázích, z výše uvedeného je nepochybné, že každá z fází je procesně samostatným řízením, zahajovaným na návrh zástavního věřitele a ukončovaným rozhodnutím soudu. Ukládá-li ustanovení § 151 odst. 1 o. s. ř. soudu, aby i bez návrhu rozhodl o povinnosti k náhradě nákladů řízení v rozhodnutí, jímž se řízení u něho končí, popř. aby u nákladů hrazených podle ustanovení § 147 a § 148 odst. 2 o. s. ř. tak učinil již v průběhu řízení, a to zpravidla tehdy, jakmile tyto náklady vzniknou, musí se tato právní úprava uplatnit také při vydání usnesení, kterým soud vyhověl žalobě zástavního věřitele a nařídí prodej zástavy, popř. rovněž v průběhu řízení o soudním prodeji zástavy.

Po první fázi soudního prodeje zástavy, i když skončila pravomocným usnesením o nařízení prodeje zástavy, nemusí vždy – jak správně upozorňuje dovolatelka – následovat fáze druhá a v případě, že v mezidobí zástavní právo již zaniklo, ani po právu druhá fáze soudního prodeje zástavy následovat nemůže. Kdyby mělo být o náhradě nákladů, vzniklých zástavnímu věřiteli v řízení o soudním prodeji zástavy, vždy rozhodováno teprve ve druhé fázi soudního prodeje zástavy, zástavní věřitel by v důsledku toho neměl právní možnost dosáhnout přisouzení náhrady (a tím vzniku práva, neboť rozhodnutí soudu o náhradě nákladů řízení má konstitutivní povahu) a vynaložené náklady by musel v konečné podobě nést ze svého; dovolatelka v této souvislosti přiléhavě klade otázku, zda by při takovém právní názoru bylo opravdu „zaručeno právo na spravedlivý proces zástavnímu věřiteli“. Kdyby např. dlužník po právní moci usnesení o nařízení prodeje zástavy zaplatil zástavnímu věřiteli dlužnou pohledávku s úroky a s úroky z prodlení jako příslušenstvím této pohledávky, zaniklo by tím zástavní právo [§ 170 odst. 1 písm. a) obč. zák.], aniž by zástavnímu věřiteli náklady vzniklé v řízení o

soudním prodeji byly nahrazeny (a aniž by vůbec mohly být nahrazeny, neboť nebyly v té době přisouzeny, a právo na náhradu – s ohledem na konstitutivní povahu rozhodnutí soudu o náhradě nákladů řízení – vlastně ani nevzniklo). Tyto náklady by nemohly být zástavnímu věřiteli přiznány ani ve druhé fázi soudního prodeje zástavy, neboť výkon rozhodnutí (exekuce) prodejem zástavy by musel být zastaven podle ustanovení § 268 odst. 3 o. s. ř. a byl by to zástavní věřitel, který by podle hledisek uvedených v ustanovení § 271 o. s. ř. (§ 89 exekučního řádu) byl zavázán k náhradě nákladů vzniklých povinnému (zástavnímu dlužníku).

Pro úplnost je třeba dodat, že zástavní věřitel nemusí zahájit druhou fázi soudního prodeje zástavy (podáním návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce), i když po vydání (vyhlášení) usnesení o nařízení soudního prodeje zástavy nenastala taková právní skutečnost, pro kterou by výkon rozhodnutí nebo exekuce musely být, kdyby byly nařízeny, také zastaveny. Takový postup by ovšem měl za následek, že by nemohl dosáhnout – s ohledem na to, že toto právo může být, jak výše uvedeno, uspokojeno jen z výtěžku zpeněžení zástavy, dosaženého jejím prodejem – ani uspokojení náhrady nákladů řízení, přiznaných v usnesení o nařízení prodeje zástavy. Zástavní dlužník rovněž v tomto případě nemůže být poškozen; kdyby vynaložil v této fázi soudního prodeje náklady „účelně“, projevilo by se to v rozhodnutí, kterým by byla žaloba o nařízení prodeje zástavy zamítnuta nebo odmítnuta nebo kterým by bylo řízení o žalobě zastaveno, jinak (nebyly-li námitky proti okolnostem, rozhodným podle ustanovení § 200z odst. 1 o. s. ř., opodstatněné nebo týkaly-li se okolností v této fázi soudního prodeje zástavy nevýznamných) jeho náklady nelze považovat (z procesního hlediska) za „účelně vynaložené“ a zástavní dlužník už z tohoto důvodu nemůže úspěšně požadovat jejich náhradu.

Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že v usnesení, kterým soud vyhověl žalobě zástavního věřitele a nařídí soudní prodej zástavy, soud rozhodne též o povinnosti zástavního dlužníka k náhradě nákladů řízení; přizná-li zástavnímu věřiteli náhradu nákladů řízení, nestanoví (nemusí stanovit) zástavnímu dlužníku lhůtu k jejich zaplacení. Přiznané náhrady nákladů řízení o soudní prodej zástavy se zástavní věřitel může ve výkonu rozhodnutí nebo exekuci domáhat jen z výtěžku zpeněžení zástavy, dosaženého jejím prodejem; nařízení a provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) k uspokojení náhrady těchto nákladů řízení z jiného majetku povinného je nepřípustné. Tímto řešením nemůže být podle názoru dovolacího soudu nikdo (tedy ani zástavní dlužník) ve svých právech poškozen; naopak, právní názor, podle kterého je vyloučeno, aby bylo „v řízení o soudním prodeji zástavy současně s vyhovujícím výrokem o nařízení prodeje zástavy rozhodnuto i o nákladech řízení“, a podle kterého je třeba o náhradě nákladů rozhodnout „v rámci vykonávacího (exekučního) řízení, tedy poté, co bude postaveno najisto, zda bylo v řízení o soudním prodeji zástavy rozhodnuto po právu“, vede (může v některých případech vést) ve svých důsledcích k újmě na právech zástavního věřitele. Na uvedených závěrech nemůže nic změnit ani to, že v druhé fázi soudního prodeje zástavy („v rámci exekučního řízení“) nemůže být (z povahy věci) postaveno „najisto“, zda bylo v řízení o soudním prodeji zástavy (tedy v první fázi soudního prodeje zástavy) „rozhodnuto po právu“, neboť smyslem soudního prodeje zástavy (obou jeho fází) je zpeněžení zástavy a uspokojení zástavního věřitele v případě, že jeho pohledávka s příslušenstvím je skutečně zajištěna zástavním právem, váznoucím na prodávané (zpeněžované) zástavě; „najisto“ tyto okolnosti jsou postaveny tím, že v první fázi soud usnesením nařídil prodej zástavy a že v druhé fázi soud provede prodej (zpeněžení) zástavy a uspokojí zástavního věřitele, ledaže by došlo k zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) prodejem zástavy.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není v napadeném výroku správné; Nejvyšší soud je v této části proto podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil a věc v tomto podle ustanovení § 243b odst. 3, věty první, o. s. ř. vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení.